

KOHTI KOKKOLAN YLIOPISTOKESKUSTA

Esitys Jyväskylän, Oulun
ja Vaasan yliopistojen
yhteistyöohjelmaksi
Chydenius-Instituutin
kehittämiseksi

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

KOHTI KOKKOLAN YLIOPISTOKESKUSTA

- Esitys Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen
yhteistyöohjelmaksi Chydenius-Instituutin kehittämiseksi

Yliopistokeskustyöryhmän raportti 20.8.2003

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

Julkaisija: Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti – Toimittaja: Juha Mustonen
Taitto: Päivi Vuorio – Grafiikka: Tanja Isoaho

ISBN 951-39-1577-8 (pdf)

Sisällys

Esipuhe	4
1 Opetusministerin tervehdys	6
2 Keski-Pohjanmaan innovaatioympäristö ja Chydenius-Instituutti	7
2.1 Keski-Pohjanmaan alueelliset strategiat ja ohjelmat	8
2.2 Chydenius-Instituutti alueellisena yliopistoyksikkönä	10
3 Yliopistokeskus Kokkolassa	13
3.1 Sisällöllinen kehittäminen	14
3.2 Aikuisten verkostoyliopisto -malli	17
3.3 Rakenteellinen kehittäminen	19
3.4 Kuusikantainen tulosneuvottelumalli	21
4 Kehittämishankkeet	23
4.1 Avoimen yliopiston väylän kehittäminen	23
4.2 Maisterin tutkintoon johtavan aikuiskoulutuksen kehittäminen	23
4.2.1 Tietotekniikan maisterikoulutusohjelma	23
4.2.2 Kemian maisteriohjelma	24
4.2.3 Kauppatieteen maisteriohjelma	24
4.2.4 Sosiaalityön maisteriohjelma	24
4.2.5 Lääketieteen opinnot	24
4.2.6 Rural Studies –opinnot	25
4.3 Opettajankoulutuksen monipuolistaminen	25
4.4 Jatkokoulutus ja tutkimus	25
4.4.1 Monitieteinen tutkijakoulu	25
4.4.2 Alueellisen vaikuttavuuden tutkimusohjelma	26
4.5 Korkeakouluopetuksen kehittämis- ja tutkimushankkeet	26
4.5.1 Alueellinen virtuaalikorkeakoulu	26
4.5.2 Kolmen yliopiston yhteinen maisterihautomo	26
5 Ehdotukset	27
Lähteet	29

Kuviot

Kuvio 1. Keski-Pohjanmaan alueellinen innovaatioympäristö.

Kuvio 2. Korkeakoulujen toimialojen yhteydet alueen kehityksen painopistealoihin.

Kuvio 3. Yliopistokeskuksen tutkimuksen painopisteet ja keihäänkärkialat.

Kuvio 4. Kokkolan yliopistokeskusta kuvaava ”Aikuisten verkostoyliopisto -malli”.

Kuvio 5. Kokkolan yliopistokeskuksen hallintomalli.

Kuvio 6. Kokkolan yliopistokeskuksen kuusikantainen tulosneuvottelumalli.

Esipuhe

Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämistä koskevan ohjelmaesityksen lähtökohtana on toisaalta alueen tahto vahvistaa omaa osaamistaan ja toisaalta yliopistojen kiinnostus osallistua alueelliseen kehittämiseen. Tähän tavoitteeseen liittyy myös lainsäädännöllisiä ja poliittisia perusteluja.

Yhteiskunnallinen palvelutehtävä on tulossa yliopistojen kolmanneksi perustehtäväksi, jonka kirjaamista myös yliopistolakiin on esitetty. Yliopistojen vastuu toimintansa alueellisesta vaikuttavuudesta on kasvamassa, ja aluevaikutuksista on kehittymässä yksi yliopistojen tuloksen arviointikriteeri.

Yliopistokeskusten kehittäminen perustuu opetusministeriön korkeakoulujen alueellisen kehittämisen työryhmän muistioon (OPM 28:2001). Tämä ns. Linnan työryhmä esitti yliopistojen alueellisen toiminnan sateenvarjo-organisaatioiden kehittämistä joillakin paikkakunnilla – eli yliopistokeskusten kehittämistä. Tämä tavoite on vahvistettu myös nykyisessä hallitusohjelmassa.

Yksi työryhmän nimeämistä yliopistokeskuspaikkakunnista on Kokkola. Sen osalta työryhmä esitti, että Chydenius-Instituutista kehitetään Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteinen laitos – ns. Kokkolan yliopistokeskus. Tähän suuntaan onkin jo edetty, kun yliopistojen välillä solmittujen yhteistyösopimusten mukaisesti Chydenius-Instituutti on toiminnallisesti kolmen yliopiston yhteinen yksikkö. Kokkolan yliopistokeskuksen yhteistyömallin täsmentämiseksi ja toiminnan kehittämiseksi on kuitenkin nähty tarvetta jatkosuunnittelulle.

Tämän vuoksi Chydenius-Instituutin johtokunta nimesi 17.2.2003 yliopistokeskustyöryhmän valmistelemaan kolmen yliopiston yhteistyöohjelmaa Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämiseksi. Nimeämisvaiheessa työryhmälle annettiin työskentelyaikaa 31.7.2003 saakka: johtokunta kuitenkin myöhemmin antoi työryhmälle jatkoaikaa 31.8.2003 saakka. Kokkolan yliopistokeskuksen valmistelulle asetettiin sekä sisällöllinen että rakenteellinen tavoite.

Valmistelun sisällöllinen tavoite liittyy alueen yliopistollisen koulutustarjonnan monipuolistamiseen, minkä osalta työryhmä valitsi kehittämislinjaksi tutkintotavoitteisen aikuiskoulutuksen laajentamisen ns. aikuisten verkostoyliopisto -mallin mukaisesti. Selvitettävien koulutus- ja tutkimushankkeiden aiheet nimettiin pääasiassa jo työryhmän nimeämisvaiheessa ja käsiteltiin 26.3.2003 opetusministeriön koolle kutsumassa ns. esitulosneuvottelussa, jossa kartoitettiin yliopistojen kiinnostus eri hankkeiden kehittämiseen.

Valmistelun rakenteellinen tavoite liittyy yliopistokeskuksen hallinnolliseen ja rahoitukseen asemaan, johon liittyviä esityksiä on sisällytetty työryhmän esittämään yhteistyöohjelmaan. Työskentelyn pohjana on ollut nykyisissä yhteistyösopimuksissa sovitut periaatteet, joiden pohjalta on etsitty laajentuvan yliopistokeskuksen tarpeisiin sopivia ja yliopistojen intressit huomioivia toimintamalleja. Keskusteluissa on syntynyt esitys kuusikantaisesta tulosneuvottelumallista.

Kokkolan yliopistokeskusta valmistelevan työryhmän puheenjohtajana on toiminut Chydenius-Instituutin johtaja Mikko Viitasalo sekä jäsenenä erikoissuunnittelija Toivo Takala (Jyväskylän yliopisto), suunnittelupäällikkö Olavi Jakkula (Oulun yliopisto, varalla suunnittelija Matti Joensuu), talouspäällikkö Marjatta Larimo (Vaasan yliopisto) ja erikoissuunnittelija Anne Jokela (Chydenius-Instituutti). Työryhmä on kokoontunut neljä kertaa (19.3., 22.4., 18.6. ja 1.8.). Asiakirjan työstämisestä on vastannut työryhmän sihteeri, suunnittelija Juha Mustonen (Chydenius-Instituutti).

Konkreettista hankevalmistelua varten työryhmä nimesi yhdeksän alatyöryhmää, jotka kartoittivat asianosaisten tiedekuntien ja laitosten kiinnostusta olla mukana kehittämässä alueellista toimintaa Keski-Pohjanmaalla. Työryhmien työskentelyyn osallistuivat Jyväskylän yliopistosta professori Mikko Mäntysaari, vararehtori Paula Määttä, johtaja Tuomo Nenonen ja vararehtori Timo Tiihonen; Oulun yliopistosta vararehtori Vilho Myllylä, kehityspäällikkö Katja Pura, professori Jouni Pursiainen ja professori Jarmo Rusanen; Vaasan yliopistosta opintosihteeri Sonja Hakala, professori Hannu Katajamäki, dekaani Martti Laaksonen, dekaani Antero Niemikorpi ja vararehtori Jukka Vesalainen; sekä Chydenius-Instituutista professori Juhani Aaltola, projektipäällikkö Magnus Björkgren, professori Ismo Hakala, projektipäällikkö Juha Hakala, professori Kari Ilmonen, EU-koordinaattori Anne Jokela, tutkimusjohtaja Jouni Kaipainen, yliopistonopettaja Tuomo Kokkonen, yliopistonopettaja Marjaana Leivo, suunnittelija Juha Mustonen, koulutus­päällikkö Teija Rosenqvist, johtaja Mikko Viitasalo ja erikoistutkija Seija Virkkala.

Alatyöryhmien työskentelyyn osallistuivat myös koulutusjohtaja Pekka Hulkko ja laboratori­oinsinööri Tauno Kuokkanen (Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu), t&k-johtaja Joni Hautojärvi (OMG Chemicals Oy), tutkija Sirpa Olausen (Keski-Pohjanmaan teknologiakeskus KETEK), perusturvajohtaja Riitta Kanninen ja suunnittelupäällikkö Seppo Kässi (Kokkolan kaupunki), johtaja Hannu Pajunpää ja johtajaylilääkäri Sakari Telimaa (Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri) sekä toimitusjohtaja Antti Porko (Kokkolanseudun Kehitys Oy - Kosek).

Alueen tahdon huomioimiseksi valmistelussa on otettu huomioon alueelliset strategiat ja ohjelmat. Tämän lisäksi alueen edustajia on kuultu valmisteluprosessin aikana kahdessa alueellisessa neuvottelussa (24.3. ja 16.6.). Neuvotteluihin ovat osallistuneet mm. Chydenius-Instituuttia koskevien yhteistyösopimuksien sopijaosapuolet eli Kokkolan ja Pietarsaaren kaupungit sekä Keski-Pohjanmaan liitto. Alueen sitoutumista kuvaa se, että yliopistokeskussuunnitelmat ovat saaneet selvän tuen aluekehitysstrategioissa. Uuden aluekehityslain mukainen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma ja Kokkolan seudun aluekeskusohjelma ovat nostaneet yliopistokeskuk­sen alueen osaamisen kehittämisen kärkihankkeeksi. Aluekeskusohjelma on myös taloudellisesti tukenut yliopistokeskusvalmistelua.

Kokkolan yliopistokeskustyöryhmän nimennyt Chydenius-Instituutin johtokunta on myös osallistunut työryhmän raportin käsittelyyn. Johtokunta kävi saatekeskustelun työryhmän väli­raportista kokouksessaan 4.6.2003 ja käsitteli työryhmän yhteistyöohjelmaesityksen kokoukses­saan 11.8.2003.

Kokkolassa 20. elokuuta 2003

Mikko Viitasalo (puheenjohtaja)
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

Olavi Jakkula (jäsen)
OULUN YLIOPISTO

Matti Joensuu (varajäsen)
OULUN YLIOPISTO

Marjatta Larimo (jäsen)
VAASAN YLIOPISTO

Toivo Takala (jäsen)
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Anne Jokela (jäsen)
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

Juha Mustonen (sihteeri)
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

1 Opetusministerin tervehdys

Yliopistokeskukset ja yliopistojen alueellinen vaikuttavuus¹

Korkeakoulutuksen alueellisen vaikuttavuuden vahvistamisessa on ollut monia historiallisia vaihteita. 1960- ja 1970-luvuilla laajennettiin yliopistolaitosta valtakunnan eri osiin, ja 1990-luvulla yliopistojen rinnalle kehitettiin alueellisesti kattava ammattikorkeakoululaitos. Tämän päivän keskeisenä haasteena on löytää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välille toimiva ja niiden luontaisiin vahvuuksiin pohjautuva työnjako.

Tätä yhteistyökehitystä opetusministeriö on pyrkinyt tukemaan edellyttämällä yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta yhteisiä alueellisia strategioita. Tällainen korkeakoulujen aluestrategia on syntynyt myös Keski-Pohjanmaalla Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin yhteistyönä. Näiden strategioiden toimeenpano on tärkeää, jotta korkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta voidaan hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa.

Yliopistojen aluevaikutusten vahvistamisessa erityishuomion kohteeksi on nostettu maakuntakeskukset, joissa ei ole omaa yliopistoa. Opetusministeriön tavoitteena on kehittää kuutta yliopistokeskusta, joita ovat Kajaani, Kokkola, Lahti, Mikkeli, Pori ja Seinäjoki. Näiden yliopistokeskusten toiminnan turvaaminen on kirjattu tavoitteeksi myös hallitusohjelmaan.

Yliopistokeskusten tavoitteena on mm. koota yliopistollista toimintaa alueellisesti yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, verkostoitua alueen muiden toimijoiden kanssa sekä kehittää maisteriohjelmapiilotteja ja aikuiskoulutusohjelmia, jotka nousevat alueen työelämän tarpeista tai pyrkivät alueen yleisen koulutustason nostamiseen. Opetusministeriö seuraa mielenkiinnolla myös Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteistä valmistelua Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämiseksi.

Keski-Pohjanmaan osalta on ilahduttavaa todeta, että yliopistokeskussuunnitelmat on otettu huomioon myös uuden aluekehityslain mukaisen maakuntaohjelman valmistelussa. Tämä maakunnan liiton ja korkeakoulujen linkin toimivuus on tärkeää koulutus- ja tiedepolitiikan ja aluekehityspolitiikan yhteensovittamisen kannalta.

Opetusministeriö pyrkii omalta osaltaan vahvistamaan toimintaedellytyksiä yliopistojen alueelliseen kehittämiseen.

Tuula Haatainen
Opetusministeri

¹ Kirjoitus on julkaistu aiemmin Tulevaisuuden suunta -lehdessä Kokkolassa kesäkuussa 2003.

2 Keski-Pohjanmaan innovaatioympäristö ja Chydenius-Instituutti

Innovatiivinen ympäristö luo perustan alueiden kehitykselle. Tekesin mukaan Suomessa voisi olla nykyistä enemmän osaamisperusteisia kasvukeskuksia. Siihen tarvitaan korkeakouluja osaamisen tuottajina ja levittäjinä sekä erikoistumista ja verkottumista. (Alueiden elinvoima syntyy innovaatioista, 2003.)

Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen aluestrategiassa (2002) kuvataan alueen innovaatioympäristöä (kuvio 1), jota leimaa ylläalueellinen verkottuminen Keski-Pohjanmaan, Pietarsaaren seudun ja Oulun eteläisen alueen välillä. Tässä yhteydessä innovaatioympäristöstä on syytä käsitellä erikseen sekä alueellisia strategioita ja ohjelmia että Chydenius-Instituutin nykyistä roolia alueen yliopistoyksikkönä.

Kuvio 1. Keski-Pohjanmaan alueellinen innovaatioympäristö (Lähde: Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen alueellisen yhteistyön strategia, päivitetty alkuperäisestä).

2.1 Keski-Pohjanmaan alueelliset strategiat ja ohjelmat

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa (2003) määritellään maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin perustuvat tavoitteet ja toimenpiteet sekä maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankkeet. Yhtenä painopisteenä on osaamisen kehittäminen, kehittyminen oppivaksi alueeksi. Maakuntaohjelma nostaa Kokkolan yliopistokeskuksen esiin yhtenä keskeisenä maakunnallisena kehittämishankkeena.

Keski-Pohjanmaan osaamisstrategia (2003) syventää Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman tavoitteita ja esittää oppivan alueen suunnittelumallia maakunnan osaamisen kehittämiseen. Suunnittelumallina ”oppiva alue” tarjoaa vaihtoehtoja lineaariselle innovaatiomallille, jonka mukaan innovaatiot syntyvät yhdessä paikassa ja leviävät sieltä muille alueille ja toimialoille (Virkkala 2003). Osaamisstrategian mukaan Keski-Pohjanmaan alueen visioksi on kirjoitettu ”oppiva, osaava ja yrittävä Keski-Pohjanmaa 2010”.

Alueen kilpailukyvyn ja menestyksen näkökulmasta olennaisimmat strategiat ovat seudulliset kehittämisohjelmat kuten aluekeskusohjelmat ja osaamiskeskusohjelmat, joita ovat seuraavat (Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen alueellisen yhteistyön strategia 2002, 18-20):

Kokkolan seutukunnan aluekeskusohjelman teemana on elinvoimaisuuden vahvistaminen. Ohjelman toteuttamiseen osallistuvat seutukunnan kaikki kunnat: Himanka, Kannus, Kokkola, Kälviä ja Lohtaja. Aluekeskusohjelma kohdennetaan seuraaviin aloihin:

- kemia ja sitä soveltava teollisuus
- laserpinnoittaminen
- veneteollisuus
- tieto- ja viestintätekniikka (ICT-ala)
- seudullinen elinkeinoyhteistyö muiden alojen kehittämisessä.

Määrätietoisien työn ja fokusoinnin tuloksena Kokkolan seutukunnasta kehittyi sekä asukkaiden että yritysten kannalta sosiaalisesti ehyt, voimistuva, vetovoimainen ja elinvoimainen alue ja logistiikkakeskus. Alueen kärkiyritykset ovat kansainvälistä huippua ja toimivat magneetteina vetäen ja synnyttäen alueelle yrityksiä sekä erikoistuneiden tuotantopanosten sopimustuottajia ja osajia.

Kokkolan seudun osaamiskeskusohjelma perustuu alueella olevan, kansainvälistä kärkeä edustavan, kemian käyttävän teollisuuden keskittymään, jonka osaamista kehitetään ja siirretään osaamispalvelujen kautta muualle elinkeinoelämään. Kemian osaamiskeskusohjelman ala on kemian teolliset sovellukset, erityisesti kemian uudet teknologiat asiakaslähtöisessä tuotannossa. Kehittämisen menetelmät ovat tutkimus ja kehitys, koulutus, yritysten toimintaedellytysten parantaminen ja verkostotoiminta. Ohjelman tavoitteena on elinkeinoelämän kehittyminen osaamisen kasvattamisen avulla siten, että syntyy uusia räätelöityjä tuotteita ja asiakaslähtöisiä tuotantotapoja, osaamispainotteiset työpaikat lisääntyvät, uusia yrityksiä syntyy ja yritykset kasvavat ja kansainvälistyvät. Tavoitteena on myös tunnistaa ja osoittaa kemian merkitys, tarpeellisuus ja käytettävyys.

Pietarsaaren seutukunnan aluekeskusohjelman piiriin kuuluvat Pietarsaari, Uusikaarlepyy, Kruunupyö, Luoto sekä Pedersöre. Ohjelman avulla alue haluaa profiloitua yhdeksi maan johtavaksi teollisuuskeskukseutukunnaksi, jossa työttömyys on vähäistä, yrittäjähengi ja yrittäjyyskasvatus ovat vahvoja. Seutukunta hakee tiivistä verkostoyhteistyötä alueen ulkopuolelta, valtioneuvoston kehotuksesta erityisesti Kokkolan seutukunnan aluekeskusohjelman kanssa. Pietarsaaren aluekeskusohjelman kehittämisalat ovat:

- vene
- muovi
- koulutus ja oppiminen
- uudet toiminnot.

Kaustisen seutukunnan kehittämisen painopistealojen kärkitoimialoja ovat metalli-, puu- ja tietoteollisuus. Muita painopistealoja ovat elintarvike- ja elämystuotanto etenkin matkailun ja kulttuurin osalta. Kehittämisohjelman mukaan potentiaalisia ja merkittäviä painopistealoja ovat myös kaivostoiminta, energia ja turkistalous. Valittujen painopistealojen kehittämisen työkaluja ovat osaamisen ja koulutuksen kehittäminen, tietoverkkojen ja tietotekniikan monipuolinen hyödyntäminen, yritystoiminnan monipuolistaminen ja kehittäminen, maatilatalouden turvaaminen ja kehittäminen yritystoiminnaksi, toiminta- ja elinympäristön kokonaisvaltainen kehittäminen sekä toimialat ylittävien klusterien muodostaminen.

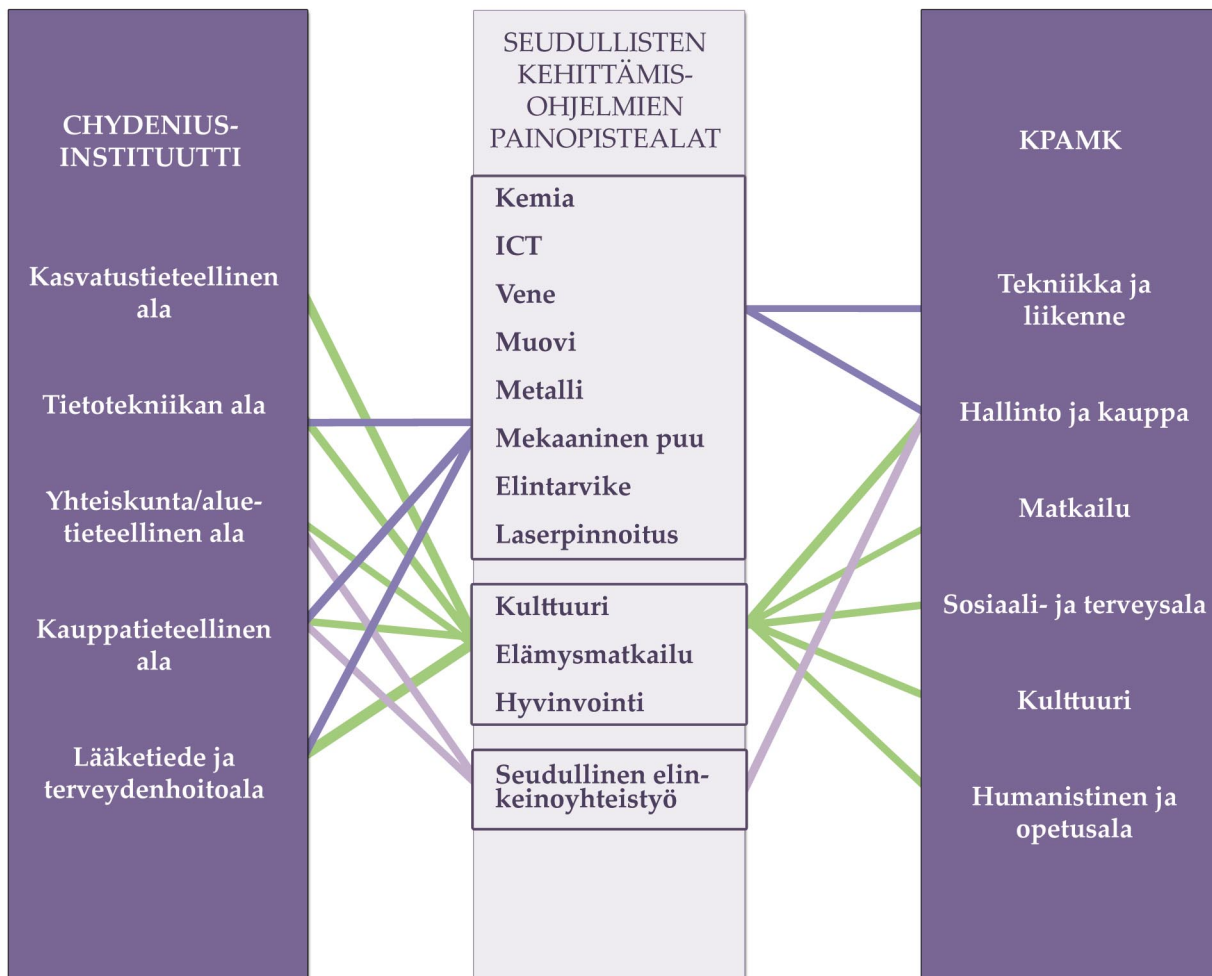
Oulun Eteläisen aluekeskusohjelma poikkeaa hieman edellisistä ohjelmista, sillä sen toteuttamiseen osallistuu kolme seutukuntaa: Nivala-Haapajärven seutukunta, Siikalatvan seutukunta sekä Ylivieskan seutukunta. Ohjelman avulla kehitetään kolmen seutukunnan alueella yritysten toimintaedellytyksiä, turvataan osaavan työvoiman saanti ja kehitetään infrastruktuuria, kuljetus- ja tietoliikennepalveluja sekä yritysten pääomahuoltoa. Näiden lisäksi huolehditaan asukkaiden viihtyvyydestä, hyvinvointipalveluista sekä alueen vetovoimaisuudesta. Laajan alueen keskeisimmät toimialat ovat:

- tieto- ja tietoliikenneteollisuus
- metalliteollisuus
- mekaaninen puuteollisuus
- elintarviketuotanto ja maaseutu
- matkailu ja kulttuuri
- hyvinvointisektori.

Oulun Eteläisen alueella on aluekeskusohjelman lisäksi *kaksi osaamiskeskushanketta*: RFM-polis ja Nivalan tuotantostudio. RFM-poliksen painopisteet ovat tietoteollisuus ja hyvinvointiteollisuus. RFM-polis on osa Oulun osaamiskeskusohjelmaa. Nivalan tuotantostudio on osa Pohjois-Suomen metallialan verkosto-osaamiskeskushanketta, jossa muina toimijoina ovat Raahe ja Tornio. Nivalan tuotantostudion tavoitteena on alueen elektroniikan mekaniikka-alan yritysten kilpailukyvyyn kohottaminen sekä metallialan työpaikkojen säilyttäminen ja lisääminen alueella. On mainittava, että *Oulun Eteläisen korkeakoulustrategiassa* tavoitteeksi on asetettu yhteistyön tiivistäminen Keski-Pohjanmaan alueen koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden kanssa.

Myös Kaustisen ja Kokkolan seutukuntien alueella toimii osaamiskeskushanke: Netpolis, joka on osa Pohjois-Suomen multipolisverkostoa ja Oulun osaamiskeskusohjelmaa. Chydenius-Instituutin koordinoima Netpolis on tietoliikenteeseen, ohjelmistotekniikkaan ja opetus- ja hyvinvointiteknologiaan erikoistunut osaamiskeskittymä. Sen painopistealueet v. 2002-2006 ovat langaton tietoliikenne, suurteollisuuden ICT-sovellukset, hyvinvointiteknologia ja opetusteknologia. Tutkimusta tehdään neljän laboratorion puitteissa, jotka ovat opetusteknologian, ohjelmistotekniikan, tietoliikennetekniikan ja hyvinvointiteknologian laboratoriot. (Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2003.)

Nämä alue- ja osaamiskeskusohjelmat sekä muut seudulliset kehittämisohjelmat ovat omilla painotuksillaan vaikuttaneet korkeakoulujen painopistealojen valintaan sekä korkeakoulujen aluestrategiatyössä että Kokkolan yliopistokeskuksen suunnittelussa (kuvio 2).

Kuvio 2. Korkeakoulujen toimialojen yhteydet alueen kehityksen painopistealoihin (Lähde: Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen alueellisen yhteistyön strategia).

2.2 Chydenius-Instituutti alueellisena yliopistoyksikkönä

Chydenius-Instituutin toiminta- ja taloussuunnitelmassa (2003) ja Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen aluestrategiassa (2002) Chydenius-Instituutin visio esitetään seuraavasti:

”Vuonna 2015 Chydenius-Instituutti on kansainvälinen aikuisten verkostoyliopisto, jonka koulutus- ja tutkimuspalvelut tarjoavat jokaiselle kansalaiselle mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja kouluttautumiseen. Kehittynyt tieto- ja viestintätekniikka luo ajan ja paikan suhteen joustavat opiskeluedellytykset. Chydenius-Instituutti toimii kiinteässä yhteistyössä paikallisten ja alueellisten sekä kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa.”

Chydenius-Instituuttia kehitetään uuden sukupolven joustavaksi yliopistokeskukseksi, jossa tutkimus ja koulutus organisoidaan toimivaksi kokonaisuudeksi kolmen yliopiston yhteistyötä ja organisaatiota kehittämällä. Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistot ovat sitoutuneet toiminnan kehittämiseen yhteistyösopimuksilla ja niitä jatkavalla aiesopimuksella.”

Chydenius-Instituutin tehtävänä on Keski-Pohjanmaan aineellisen ja henkisen kasvun tukeminen koulutuksen ja tutkimuksen avulla sekä Anders Chydeniuksen elämäntyön ja henkisen perinnön vaaliminen. Instituutti tarjoaa yliopistollisia koulutus- ja tutkimuspalveluja, jotka edistävät yksilön, yhteisöjen ja tätä kautta alueen kehittymistä. Palvelut perustuvat näkemykseen elinikäisestä oppimisesta. Alueellista kehittämistehtävää instituutti toteuttaa seuraavilla koulutus- ja tutkimusaloilla:

- kasvatustieteellinen ala (Jyväskylän yliopisto)
- tietotekniikan ala (Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistot)
- yhteiskunta- /aluetieteellinen ala (Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistot)
- kauppatieteellinen ala (Jyväskylän ja Vaasan yliopistot)
- lääketiede ja terveydenhoitoala (Jyväskylän ja Oulun yliopistot)

Chydenius-Instituutin toiminta- ja taloussuunnitelman ja Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen aluestrategian mukaisesti Chydenius-Instituutin toimintastrategia muodostuu neljästä avaintavoitteesta: 1) tutkintoon johtava aikuiskoulutus, 2) tutkimus ja jatkokoulutus, 3) alueellisen verkostoyliopiston ja oppimisympäristöjen kehittäminen sekä 4) alueellinen palvelutoiminta.

Tutkintoon johtava aikuiskoulutus

Chydenius-Instituutin luokanopettajien aikuiskoulutuksesta on tähän mennessä valmistunut noin 600 luokanopettajaa/kasvatustieteen maisteria. Suunnittelukaudella uusien opiskelijoiden sisäänottomäärä nostetaan viiteenkymmeneen tutkintotavoitteen ollessa 45 - 50 maisteria vuodessa. Opettajankoulutusta monipuolistetaan erityisopetuksen sekä opettajan laaja-alaista kelpoisuutta lisäävien opintojen suuntaan.

Vuonna 1999 käynnistynyt tietoteollisuuden muuntokoulutus (maisteri- ja DI-ohjelmat) tuottaa vuosina 2003-2005 noin 50 alan maisteria/diplomi-insinööriä alueen yritysten palvelukseen. Koulutus on luonut edellytykset uusien yritysten sijoittumiselle maakuntaan. Vuoteen 2006 mennessä tietotekniikan muuntokoulutus on vakiinnuttanut asemansa pysyvänä, tutkintoon johtavana aikuiskoulutusväylänä Chydenius-Instituutissa. Uusimuotoinen ylioppilaspohjainen maisterikoulutus aloitetaan kehittämishankkeen muodossa vuonna 2004.

Avoin yliopisto on keskeinen osa tutkintotavoitteista aikuiskoulutusta. Suuri osa aikuis/muuntokoulutukseen tulevista opiskelijoista suorittaa edeltävät opintonsa avoimessa yliopistossa joko Chydenius-Instituutissa tai muualla. Avoin yliopisto toimii aikuiskoulutusväylänä myös sosiaaliryhmien maisteriohjelmaan, joka käynnistyi instituutissa syksyllä 2002. Suunnittelukauden aikana pyritään avaamaan myös kauppatieteen maisterin tutkintoon johtava koulutusväylä yhteistyössä Vaasan yliopiston kanssa.

Tutkimus ja jatkokoulutus

Chydenius-Instituutin tutkimus suuntautuu vahvasti yhteiskunta-, alue- ja taloustieteisiin sekä kasvatustieteeseen, hyvinvointiteknologiaan ja tietotekniikkaan. Alueellisen tutkimuksen rinnalla ministeriörahoitteiset valtakunnalliset tutkimushankkeet ovat keskeisellä sijalla. Niiden tuloksia pyritään arvioimaan julkisesti myös alueen kehittämisen näkökulmasta. Keskeisenä toiminta-ajatuksena on ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen relevanssi. Tutkimuskohteita ovat muun muassa kulttuuri ja maaseutu.

Kasvatustieteellinen tutkimus kytkeytyy lähinnä opettajankoulutukseen. Tutkimus suuntautuu erityisesti luokanopettajakoulutuksen sisällölliseen ja pedagogiseen kehittämiseen sekä opettajan työn haasteisiin muuttuvassa yhteiskunnassa. Tutkimusprojekteja linjaavat keskeisesti muuntokoulutuksen näkökulma ja aikuispedagogiikan kehittämistarpeet.

Tietotekniikan tutkimus liittyy läheisesti Chydenius-Instituutissa toteutettaviin it-alan hankkeisiin. Tutkimusta tehdään lähinnä teoreettisen tietojenkäsittelyn, opetusteknologian ja tietoliikenteen aloilla.

Yhteistyössä yliopistojen tiedekuntien ja laitosten kanssa Chydenius-Instituutti kehittää toimivaa alueellista tutkijakoulutusjärjestelmää. Instituutissa opiskelee pysyvästi kolme jatkokoulutusryhmää (kasvatustiede, yhteiskuntatiede ja tietotekniikka). Tutkimustyö ja jatkotutkintotavoite kytetään myös projektitutkimuksiin.

Alueellisen verkostoyliopiston ja oppimisympäristöjen kehittäminen

Visionsa mukaisesti Chydenius-Instituutti kehittää toimintaansa systemaattisesti alueellisen verkostoyliopiston suuntaan. Verkostoyliopisto rakentuu keskeisesti seuraaville toimintaperiaatteille:

- tiivis yliopistojen (Jyväskylä, Oulu, Vaasa) välinen yhteistyö,
- keskitytään aikuiskoulutukseen (akateemiset aikuiskoulutusväylät),
- koulutuksessa hyödynnetään monipuolisesti tietoverkkoja ja video-opetusta.

Chydenius-Instituutissa on käynnistynyt hankekokonaisuus nimeltä alueellinen verkostoyliopisto, joka rakentuu seuraavista osaprojekteista:

- viestintä- ja koulutusteknologiaprojekti,
- sisällöntuotantoprojekti,
- luokanopettajien aikuiskoulutuksen virtuaaliyliopistohanke.

Tavoitteena on, että vuoteen 2006 mennessä merkittävä osa instituutin koulutuspalveluista on tietoverkoissa, jotka mahdollistavat laajasti ajan ja paikan suhteen joustavan yliopisto-opiskelun maakunnassa. Opetuksen laatua kehitetään sekä kampusympäristössä että virtuaaliympäristössä. Opetuksessa korostetaan asiakas-/opiskelijälähtöisyyttä ottamalla huomioon muun muassa opiskelijan elämäntilanne ja mahdollisuudet osallistua erilaisiin opetustilanteisiin.

Alueellinen palvelutoiminta

Alueellista palvelutoimintaa toteutetaan Kokkolan, Pietarsaaren ja Kaustisen seutukunnissa. Alueelle tarjotaan Chydenius-Instituutin ja yhteistyöyliopistojen koulutusaloilta täydennyskoulutuspalveluja sekä muuta yhteiskunnallista palvelutoimintaa. Palvelu- ja projektitutkimuksen tehtäviä ovat muun muassa alueen kehittämistä ja ohjelmatyötä palvelevat selvitykset, arvioinnit ja konsultoinnit. Liikkeenjohdon MBA-koulutusohjelmien toteuttamista jatketaan. Alueen yritysten ja yliopistojen tutkimusyhteistyötä tuetaan tutkimusasiamiestoiminnalla. Yhteydenpitoa asiakkaisiin lisätään pitkäjänteisten asiakassuhteiden luomiseksi sekä näkyvyyden lisäämiseksi. Palvelutoiminnan volyyymi vakiinnutetaan kysyntää vastaavaksi huomioiden myös ruotsinkieliset palvelut.

3 Yliopistokeskus Kokkolassa

Osaamisen kehittämistä pidetään keskeisenä keinona vaikuttaa alueiden kehitykseen. Yhteiskunnassa on tunnustettu tarve aluepolitiikan ja koulutuspolitiikan yhteensovittamiseen.

Valtion koulutuspoliittisena linjana onkin hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa korkeakoulujen aluevaikutuksia. Opetusministeriön strategioissa koulutus- ja tiedepolitiikka on tunnustettu keskeisiksi vaikutuskanaviksi alueellisesti tasapainoisen kehityksen ja palveluiden turvaamiseksi maan eri osissa (OPM:n strategia 2015, 2003; OPM:n aluekehittämisstrategia 2003-2013, 2002). Yhteiskunnallista palvelutehtävää (ml. alueellinen vaikuttavuus) on esitetty lakiin yliopistojen ns. kolmanneksi tehtäväksi: yliopistojen yhteiseksi tavoitteeksi se kirjattiin jo yliopistojen tulos-sopimuksissa vuosiksi 2001-2003 (Virtanen 2002, 26-27).

Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen työryhmän (OPM 28:2001) mukaan yliopistojen alueellinen vaikuttavuus syntyy yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa sekä verkottumalla alueiden muiden toimijoiden kanssa. Yliopistojen alueellisen vaikuttavuuden kannalta haasteeksi ovat muodostuneet maakunnat, joissa ei ole omaa yliopistoa. Tältä osin valtion koulutuspoliittinen linja on hallitusohjelman mukaan yliopistokeskusten kehittäminen – ei siis esimerkiksi uusien yliopistojen perustaminen. Yliopistokeskuksilla viitataan kuuteen paikkakuntaan: Pori, Kajaani, Kokkola, Lahti, Seinäjoki ja Mikkeli. (Jäppinen 2003.)

Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen työryhmä esitti Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämisestä selvän toimintalinjan:

”Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistot kehittävät Chydenius-Instituutista yhteistä erillislaitosta, joka toimii sateenvarjona alueen yliopistokoulutuksen kehittämisessä” (OPM 28:2001, 74).

Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen työryhmä näki Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämisessä sekä rakenteellisen että sisällöllisen tavoitteen. Rakenteellinen linjavalinta oli siis se, että Chydenius-Instituuttia kehitetään Kokkolan yliopistokeskuksena. Kokkolan yliopistokeskuksen sisällölliseksi tavoitteeksi todettiin yliopistokoulutuksen kehittäminen.

Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen työryhmän osaamisbarometrin mukaan Keski-Pohjanmaa todettiin heikomman kehityksen alueeksi, jossa tarvitaan toimenpiteitä koulutuksen ja tutkimuksen perusinfrastruktuurin vahvistamiseksi ja osaamisen siirron kehittämiseksi. Tähän liittyen työryhmän raportista on poimittavissa seuraavia haasteita Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämiselle:

1) Tavoitteena on monipuolistaa alueen koulutustarjontaa kehittämällä yhteistyötä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

- Maisteriohjelmat: Opetusministeriö ottaa kantaa niiden tulevaisuuteen, kun korkeakoulujen arviointineuvoston arviointityö valmistuu.
- Yliopistojen aikuiskoulutus: Resursseja lisätään aikuiskoulutukseen aluevaikutusten aikaansaamiseksi, ja aikuiskoulutustarjontaa kehitetään maakuntien ja korkeakoulujen yhteistyöllä. (OPM 28:2001, 73, 76-77.)

2) Tavoitteena on koota alueen osaajia, tutkimuslaitoksia ja yrityksiä suuriksi osaamiskeskittymiiksi, joiden puitteissa yliopistot voisivat osallistua alueen osaamisen kehittämiseen. Erityishaasteeksi Kokkolan yliopistokeskukselle nostettiin kemia:

- Kokkolan alueen yritysten kemian osaamisen kokoaminen keskittymäksi, johon Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu sekä Jyväskylän ja Oulun yliopistot voisivat verkostoitua. (OPM 28:2001, 69, 74.)

3) Tavoitteena on yrittäjyysosaamisen vahvistaminen ja maaseudun kehittämismahdollisuuksien monipuolinen hyödyntäminen (OPM 28:2001, 69, 73).

3.1 Sisällöllinen kehittäminen

Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämisessä korostuvat toiminnan laajentamiseen liittyvät tavoitteet. Yliopistotoiminnan laajentamiselle on sekä yleisiä että erityisiä perusteluja.

Yleisesti voi todeta, että yliopistollisen koulutustarjonnan monipuolistaminen Keski-Pohjanmaalla on tärkeä tavoite, koska nuoren väestön koulutustaso on maan keskiarvon alapuolella. Myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan kasvattaminen on alueen kilpailukyvyyn kannalta välttämätöntä, kun maakunnan t&k-menot ovat maan alhaisimpia. (OPM 28:2001, 61.)

Koulutustason nostamisessa Kokkolan yliopistokeskuksen ensisijaisena tavoitteena on *monipuolistaa yliopistotutkintoon johtavaa aikuiskoulutustaan*. Työryhmä esittää alueen maisteriohjelmien tarjonnan lisäämistä sekä avoimen yliopiston kehittämistä väyläksi maisteriohjelmiin. Myös jatkokoulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseen on tarvetta.

Alueen yliopistollisten aikuiskoulutuskoulutusväylien kehittämisen lähtökohtia ovat alueellinen vaikuttavuus, yhteistyömahdollisuudet ammattikorkeakoulun kanssa ja maakunnan koulutustarpeet. Yliopistokeskuksen koulutus- ja tutkimusalojen valinnat perustuvat näiden kolmen lähtökohdan arviointiin:

Alueellinen vaikuttavuus

Alueellisen vaikuttavuuden arvioinnissa on keskeistä tarkastella edellisessä luvussa käsiteltyjä alueellisia kehittämisstrategioita ja ohjelmia.

Yliopistotoiminnan osalta alueen osaamistason nostamisen päähaasteet liittyvät erityisesti *kemiaan* ja *tietoteollisuuteen*. Maakunnan keskeinen painoalue on kemian teollisuus. Kemia on myös painoalana Kokkolan seudun osaamiskeskusohjelmassa, jonka tarkoituksena on toimia alueen kemian osaamisen yhteisenä sateenvarjona. Tietoteollisuus on toinen maakunnan keskeinen painoala, jonka ansiosta alueen yritystoiminta on selvästi kasvanut. Tämän kehityksen taustalla on ollut alueella nopeasti kasvanut tietotekniikan koulutus. Tulevaisuuden kasvukehitystä pyritäänkin alueella rakentamaan tietoteollisuus- ja ohjelmistoyritysten varaan. Näillä aloilla koulutustarjonnan vahvistamisella on suuri alueellinen vaikuttavuus.

Elinkeinoelämän tukemiseksi on myös tarpeita *kauppatieteiden* maisterikoulutuksen kehittämiseen. Tätä tukee heikomman kehityksen alueille esitetty tavoite yrittäjyysosaamisen vahvistamisesta. Myös *maaseutututkimus (kulttuuri) / aluetutkimus* on Keski-Pohjanmaalla nähty alueellisen kehityksen kannalta tärkeäksi osaamisalaksi. Tätä linjavalintaa tukee myös heikomman kehityksen alueille esitetty tavoite maaseudun kehittämismahdollisuuksien monipuolisesta hyödyntämisestä.

Myös hyvinvointipalvelujen tuottajilla (kunnilla ja kuntayhtymillä) on selviä tarpeita niin sosiaali- ja koulutusalan kehittämistyölle tärkeän tutkimustiedon kuin korkeakoulutetun työvoiman osalta. Erityisiä koulutustarpeita ovat *sosiaalityöntekijöiden* yliopistollinen koulutus sekä

kasvatustieteellisen koulutuksen monipuolistaminen. Myös *lääketieteen* koulutuksen järjestämiseen osallistumista on suunniteltu.

Yhteistyömahdollisuudet Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun kanssa

Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen aluestrategiassa (2002, 23) on määritelty alueen korkeakoulujen yhteistyön painopistealat: kemia, ICT, kauppatieteet ja liiketoimintaosaaminen, kasvatustieteet ja sosiaaliala.

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun suurin koulutusala on tekniikka ja liikenne: koulutusohjelmia ovat mm. tietotekniikka ja kemiantekniikka. Ammattikorkeakoulu tarjoaa myös hallinnon ja kaupan, sosiaali- ja terveystieteiden sekä kulttuurialan koulutusta Keski-Pohjanmaalla. Näillä aloilla on selvää alueellista kysyntää yliopistollisille aikuiskoulutuskoulutusväylille, joiden kautta ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet saisivat mahdollisuuden edetä yliopistotutkintoon johtavaan koulutukseen. Yliopistojen maisteriohjelmia on esitetty ammattikorkeakoulutettujen jatko-opintoväyläksi siten, että amk-tutkinnon suorittaneiden pääsy yliopistollisiin maisteriohjelmiin turvattaisiin erityisten siltaopintojen avulla (Virtanen 2002, 73-74).

Maakunnan koulutustarpeet

Korkeakoulustrategiassa esitetyillä painoaloilla on selvää alueellista koulutustarvetta, ja niiden osalta koulutuskysyntää voi ennakoida suhteellisen kestäväksi. Tarkempaa selvitystyötä yliopistollisten koulutustarpeiden ennakoimiseksi tehdään Keski-Pohjanmaan liiton toimesta osana opetusministeriön käynnistämää Maakuntien työvoiman koulutustarve 2015 –hanketta. Tavoitteena on tehdä vuoden 2015 työvoimatarpeiden pohjalta maakunnalliset koulutustarvelaskelmat aloittain ja asteittain siten, että niiden perusteella voidaan mitoittaa aloituspaikat vuodelle 2008. Tämän mitoituksen pohjalta valtioneuvoston uudessa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on tarkoitus esittää maakunnalliset tavoitteet koulutustarjonnasta.

Visio Kokkolan yliopistokeskuksesta vuonna 2015

Chydenius-Instituutin tehtävänä on toteuttaa yliopistojen perustehtäviä – tutkimusta, opetusta ja yhteiskunnallista palvelutehtävää – Keski-Pohjanmaalla Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteistyön avulla. Kolmen yliopiston yliopistokeskukseksi Chydenius-Instituutin visiota on syytä täsmentää määrällisillä tavoitteilla.

Työryhmä esittää Kokkolan yliopistokeskuksen tavoitteeksi, että vuonna 2015:

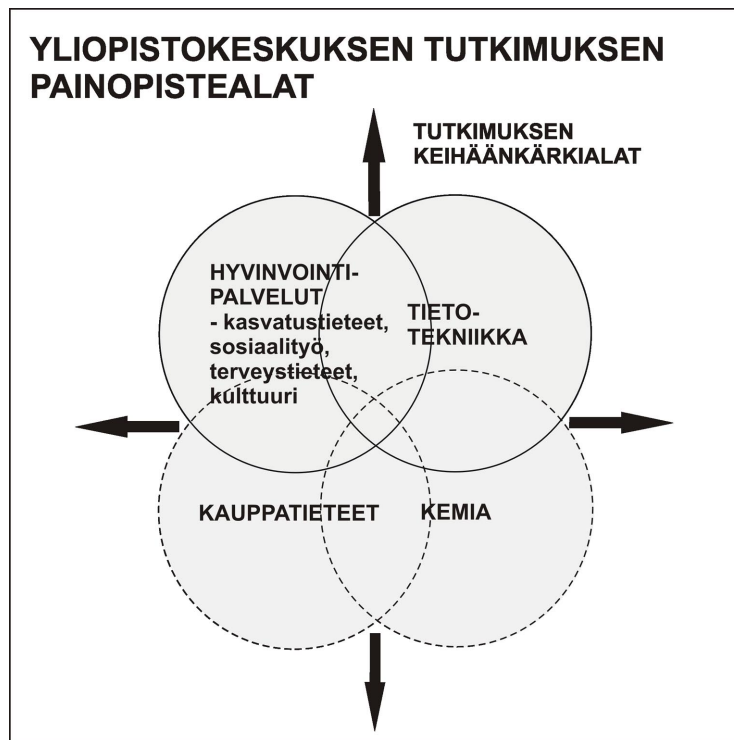
- *yliopistokeskuksessa toimii avoin yliopisto (monialaisena kandidaattiväylänä), 5-6 maisteriohjelmaa sekä monitieteinen jatkokoulutusohjelma,*
- *yliopistokeskuksessa tuotetaan keskimäärin 80 maisterin tutkintoa ja 5 tohtorin tutkintoa vuodessa,*
- *yliopistokeskuksessa työskentelee kokonaisuudessaan noin 150 henkilöä, joista professoreita noin 10,*
- *yliopistokeskus toimii Torkinmäen korkeakoulukampuksella yhteistyössä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun kanssa.*

Tämänhetkisen toiminta- ja taloussuunnitelmansa mukaisesti Chydenius-Instituutti toteuttaa alueellista kehittämissuunnitelmansa mukaisesti Chydenius-Instituutti toteuttaa alueellista kehittämissuunnitelmansa mukaisesti Chydenius-Instituutti toteuttaa alueellista kehittämissuunnitelmansa mukaisesti seuraavilla koulutus- ja tutkimusaloilla: kasvatustieteellinen ala, tietotekniikan ala, yhteiskunta-/aluetieteellinen ala, kauppatieteellinen ala sekä lääketiede ja terveydenhoitoala. Työryhmä esittää, että *kemian ala lisätään Chydenius-Instituutin koulutus- ja tutkimusalaaksi seuraavassa toiminta- ja taloussuunnitelmassa.*

Työryhmä esittää, että Kokkolan yliopistokeskuksessa kehitetään maisterin tutkintoon johtavaa aikuiskoulutusta seuraavilla koulutusaloilla:

- opettajien muuntokoulutuksen jatkaminen ja monipuolistaminen,
- tietotekniikka (yo-pohjainen kandidaattiohjelma ja maisteriohjelma),
- kemia (maisteriohjelma),
- sosiaalityö (maisteriohjelma),
- kauppätieteet (maisteriohjelma)²,
- lääketiede (lääkärikoulutuksen kliiniset opinnot) ja
- Rural Studies -opinnot.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan painopistealoja ovat tietotekniikka, kemia (kemian teolliset sovellukset), kauppätieteet sekä hyvinvointipalvelualat, joihin liittyvät niin kasvatustieteet, sosiaalityö, kulttuurintutkimus kuin lääke- ja terveystieteet. Tutkimuksen kärkiosaamista kehitetään erityisesti aloilla, joissa painopistealat leikkaavat toisiaan (kuvio 3). Tällaisia keihäänkärkialoja on ennakoitu syntyvän esimerkiksi hyvinvointipalvelujen osaamisen ja IT:n synergiasta (mm. hyvinvointiteknologia, opetusteknologia).

Kuvio 3. Yliopistokeskuksen tutkimuksen painopisteet ja keihäänkärkialat.

3.2 Aikuisten verkostoyliopisto -malli

Toiminta- ja taloussuunnitelman mukaisesti Chydenius-Instituutin toimintastrategiana on kehittää toimintaansa alueellisena aikuisten verkostoyliopistona. Tätä aikuisten verkostoyliopiston toimintamallia on rakennettu ja täsmennetty yliopistokeskusyhteistyön valmistelun yhteydessä.

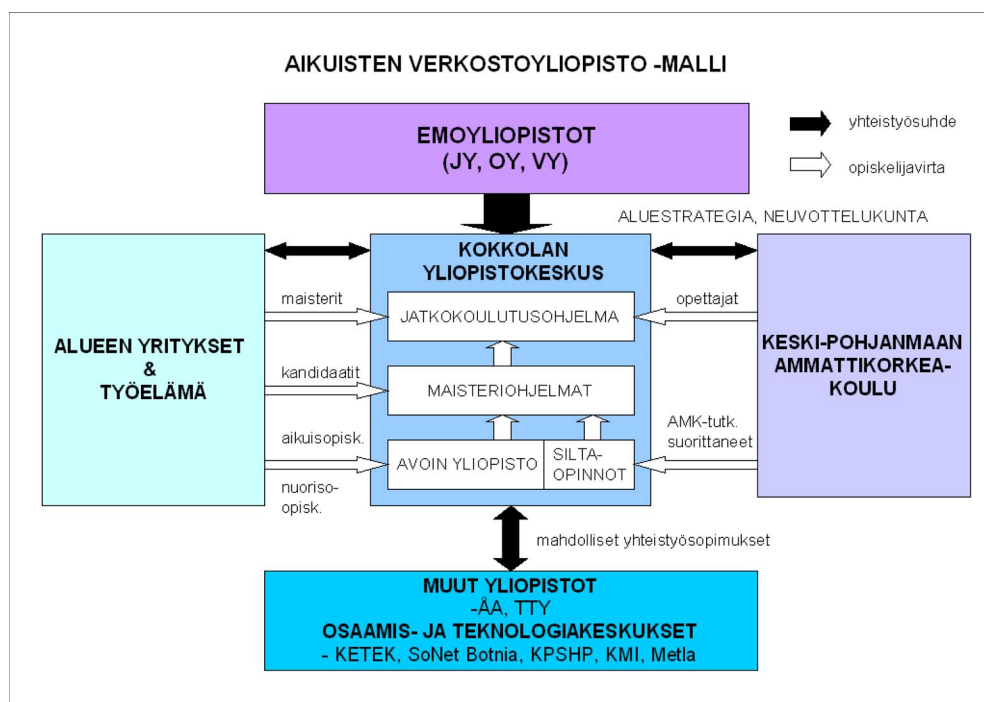
Tavoitteena on laajentaa maisterintutkintoon johtavaa aikuiskoulutusta aluevaikutusten kan-

² Maisteriohjelmaa pyritään profiloimaan siten, että liiketaloudellinen osaaminen hyötyy synergiasta Chydenius-Instituutin yhteiskunnallisen tutkimuksen kanssa. Kyseeseen tulevat esimerkiksi maaseutu-, kulttuuri- tai aluetutkimusprofiili.

nalta keskeisille koulutusaloille sekä avoimen yliopiston tarjontaa siten, että se tarjoaa aikuis-koulutusväylän kaikkiin yliopistokeskuksen maisteriohjelmiin/muuntokoulutuksiin. Valituilla koulutusaloilla pyritään tarjoamaan myös mahdollisuus jatkokoulutukseen monitieteisen tutki-jakoulun avulla.

Kokkolan yliopistokeskuksen aikuisten verkostoyliopisto -malli rakentuu keskeisesti seuraaville toimintaperiaatteille:

- Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteistyö Chydenius-Instituutin puitteissa ja yhteistyö muiden yliopistojen kanssa yhteistyösopimusten pohjalta,
- Chydenius-Instituutin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun tiivis yhteistyö yhteisen aluestrategian mukaisesti ja alueellisen korkeakouluneuvottelukunnan puitteissa,
- koulutuksen kehittämisessä keskitytään tutkintoon johtaviin aikuiskoulutusväyliin, joilla tarkoitetaan avointa yliopistoa perustana maisteriohjelmille, ylempään korkeakoulututkintoon johtavia maisteriohjelmiä ja muuntokoulutuksia sekä tohtorin tutkintoon johtavaa monitieteistä jatkokoulutusohjelmaa,
- koulutuksessa kehitetään opetuksen laatua ja hyödynnetään monipuolisesti tietoverkkoja ja video-opetusta, jotta koulutus palvelisi opiskelijoita, alueen yrityksiä ja työelämää mahdollisimman tehokkaasti,
- tutkimus- ja kehittämistoiminnassa pyritään yhteistyössä alueen osaamis- ja teknologia-keskusten kanssa rakentamaan alueelle painopistealojen puitteissa valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävää huippuosaamista.

Kuvio 4. Kokkolan yliopistokeskusta kuvaava "Aikuisten verkostoyliopisto -malli".³

³ Kuvion lyhenteet viittaavat seuraaviin toimijoihin: Jyväskylän yliopisto (JY), Oulun yliopisto (OY), Vaasan yliopisto (VY), Åbo Akademi (ÅA), Tampereen teknillinen yliopisto (TTY), Keski-Pohjanmaan teknologiakeskus (KETEK), Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus (SONetBotnia), Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri (KPSHP), Kansanmusiikki-instituutti (KMI) ja Metsäntutkimuslaitoksen Kannuksen tutkimusasema (Metla).

Chydenius-Instituutin yhteistyö emoyliopistojen tiedekuntien ja laitosten kanssa

Chydenius-Instituutti kehittää koulutusväyliä tiiviissä yhteistyössä emoyliopistojen tiedekuntien ja laitosten kanssa. Koulutusohjelmien valmistelussa pyritään sovittamaan yhteen alueen koulutus- ja osaamistarpeet sekä tiedekuntien kehittämisstrategiat. Tiedekunnat vastaavat annettavan opetuksen opetussuunnitelmien hyväksymisestä, tutkintovaatimuksista sekä opetushenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Chydenius-Instituutti koordinoi ja hallinnoi yliopistokeskuksen koulutus- ja tutkimustoimintaa. Lisäksi selvitetään Keski-Pohjanmaan korkeakouluneuvottelukunnassa mukana olevan Oulun Eteläisen instituutin kiinnostus yhteistyöhön Kokkolan yliopistokeskuksen kanssa.

Chydenius-Instituutin yhteistyö Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun kanssa

Yliopistokeskus toimii osana Keski-Pohjanmaan korkeakouluyhteisöä. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu ja Chydenius-Instituutti kehittävät yhteistyötään alueellisen korkeakoulustrategian pohjalta. Strategian mukaisesti suunnitellaan mm. infrastruktuuriyhteistyötä (Torkinmäen korkeakoulukampus), koulutusteknologiayhteistyötä (virtuaalikorkeakoulu) sekä koulutus- ja t&k-yhteistyötä. Tavoitteena on, että ”opetus- ja tutkimusresursseja käytetään yhteisesti yli organisaatorajojen siten, että opintokokonaisuuksia voidaan käyttää molempien korkeakoulujen tutkintojen osana” (Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen alueellisen yhteistyön strategia 2002, 22). Korkeakoulujen aluestrategiaa täydentää vuosittain tarkistettava toimenpide-ohjelma, jossa määritellään konkreettiset yhteistyöprojektit. Korkeakouluyhteistyötä tehdään vuonna 2003 nimettävän Keski-Pohjanmaan alueellisen korkeakouluneuvottelukunnan puitteissa.

Chydenius-Instituutin yhteistyö muiden sidosryhmien kanssa

Korkeakoulujen aluestrategian (2002, 22) mukaisesti Chydenius-Instituutti tekee tutkimus- ja kehitysyhteistyötä elinkeino- ja työelämän kanssa: myös koulutusohjelmat ja opintokokonaisuudet suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä elinkeino- ja työelämän edustajien kanssa.

Toiminnallista yhteistyötä on tarkoitus kehittää myös muiden alueella toimivien yliopistojen, yliopistoyksiköiden sekä osaamis- ja teknologiakeskusten kanssa.

Tällä hetkellä instituutin toiminta-alueella toimii Åbo Akademin Pietarsaaren yksikkö (Institutionen för barnpedagogik). Työryhmä esittää, että Kokkolan yliopistokeskuksen jatkovalmistelussa selvitetään Åbo Akademin ja muiden alueella toimivien yliopistojen kiinnostus olla mukana yliopistokeskusyhteistyössä.

Jatkovalmistelussa on syytä selvittää yksityiskohtaisemmin myös seuraavien osaamis- ja teknologiakeskusten kiinnostus olla mukana Kokkolan yliopistokeskusyhteistyössä:

- Keski-Pohjanmaan teknologiakeskus KETEK, joka hallinnoi Kokkolan seudun kemian osaamiskeskusta ja jolla on yhteistyötä Tampereen teknillisen yliopiston kanssa (laserpinnoituksen tutkimusprofessori),
- Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, joka toimii maakunnan lääketieteellisen tutkimuksen ja koulutuksen keskuksena,
- SONet BOTNIA, joka on Keski-Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien yhteinen sosiaalialan osaamisverkosto,
- Kaustisen Kansantaitteenkeskuksen Kansanmusiikki-instituutti, joka on suomalaisen kansankulttuurin (musiikki ja tanssi) tieteellinen tutkimuslaitos sekä

- Metlan Kannuksen tutkimusasema, joka on Metsäntutkimuslaitoksen erityisesti Pohjanmaan tutkimustarpeita palveleva korkeatasoinen tutkimus- ja asiantuntijayksikkö.

3.3 Rakenteellinen kehittäminen

Kokkolan yliopistokeskuksen rakenteellinen kehittäminen tarkoittaa sitä, että Chydenius-Instituutista kehitetään Kokkolan yliopistokeskus ja että Chydenius-Instituutin roolia yliopistotoiminnan koordinoijana Keski-Pohjanmaalla vahvistetaan.

Opetusministeriön korostama koordinoitkysymys on jo Kokkolan osalta ainakin osittain ratkaistu Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteistyösopimuksilla. Kaikki yliopistot ovat sopimusteitse sitoutuneet toimimaan Keski-Pohjanmaalla Chydenius-Instituutin kautta. Chydenius-Instituutti on toiminnallisesti Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteinen laitos.

Hallinnollisesti instituutti on edelleen Jyväskylän yliopiston erillislaitos. Tältä pohjalta on syntynyt luonteva ratkaisu opetusministeriön korostamaan kysymykseen yhden yliopiston vetovastuusta (Jäppinen 2003). Hallinnollisesta yhteydestä Jyväskylän yliopistoon on nimittäin luontevasti seurannut, että Jyväskylän yliopistolla on vetovastuu yliopistokeskusyhteistyössä Kokkolassa. Nykyinen yliopistokeskusmalli on koettu periaatteeltaan toimivaksi.

Johtokunta

Chydenius-Instituutin johtokunnan asemaa vahvistetaan Kokkolan yliopistokeskuksen toiminta- ja taloussuunnittelun toimijana ja Keski-Pohjanmaan yliopistokeskustoiminnan kehittäjänä ja arvioijana. Työryhmä esittää, että Chydenius-Instituutin hallintoa koskevia säännöksiä tarkennetaan laatimalla instituutille oma erillislaitoksen johtosääntö.

Chydenius-Instituutin johtokunnan keskeisimmät tehtävät ovat vastata instituutin toiminta- ja taloussuunnittelusta sekä kehittää ja arvioida instituutin toimintaa. Erillislaitosten (ml. Chydenius-Instituutin) johtokuntien tehtävät on määritelty tarkemmin Jyväskylän yliopiston hallintojohtosäännössä. Yliopistokeskuksen toiminnan luonteen vuoksi johtokunnan tehtäviä sekä instituutin johtajan ja johtoryhmän työnjakoa olisi syytä täsmentää erillisen johtosäännön laatimisen yhteydessä.

Chydenius-Instituutin johtokunnan kokoonpano vastaa kohtalaisen hyvin yliopistokeskuksen hallinnollisiin tarpeisiin: yhteistyösopimusten perusteella yhteistyöyliopistoilla ja alueellisilla yhteistyökumppaneilla on edustus instituutin johtokunnassa. Myös kokoonpanoon liittyvät säännökset on tarpeen päivittää johtosääntöuudistuksen yhteydessä.

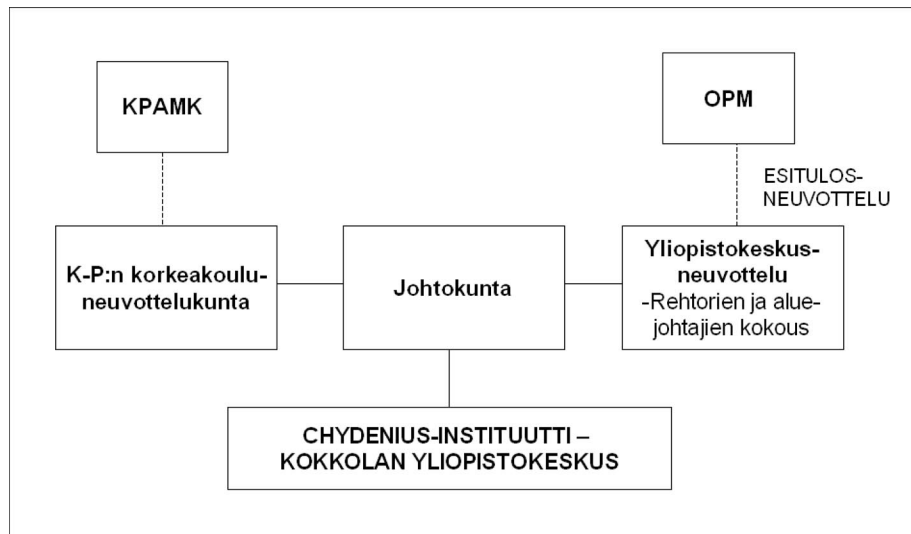
Maakunnallista korkeakoulu yhteistyötä ohjataan vuonna 2003 käynnistyvässä Keski-Pohjanmaan alueellisessa korkeakouluneuvottelukunnassa, johon johtokunta nimeää edustajansa. Neuvottelukunnan tehtävänä on mm. korkeakoulujen alueellisen yhteistyön strategian päivittäminen vuosittain, strategian toteutumisen arvioiminen ja vuosittain laadittavan toimenpideohjelman käsittely.

Yliopistokeskusneuvottelu

Yhteistyöyliopistojen johdon osallistuminen yliopistokeskuksen kehittämiseen on tärkeä lähtökohta yliopistokeskuksen hallinnollisen ja taloudellisen aseman kehittämisessä. Tämän vuoksi työryhmä esittää vuosittaista yliopistokeskusneuvottelua, johon osallistuvat yliopistojen rehtorien lisäksi instituutin johtaja ja aluehallinnon johtajat.

Yliopistokeskusneuvottelun tehtävänä on yliopistokeskuksen strategian ja rahoituspohjan

kehittäminen. Yliopistokeskusneuvottelun tarkoituksena on myös valmistella opetusministeriön kanssa vuosittain järjestettävää yliopistokeskuksen esitulosneuvottelua.

Kuvio 5. Kokkolan yliopistokeskuksen hallintomalli.

Haasteet

Kokkolan yliopistokeskuksen haasteena on Chydenius-Instituutin koordinaatoroolin laajentaminen alueen kaikkea yliopistotoimintaa koskevaksi sekä tätä tarkoitusta palvelevan hallintomallin kehittäminen.

Tavoitteena on laajentaa Oulun ja Vaasan yliopistojen toimintaa Keski-Pohjanmaalla Chydenius-Instituutin puitteissa. Nykytilanteessa ei ole niinkään kysymys siitä, että kolme maakunnassa toimivaa yliopistoa koordinoisivat toimintaansa yhteisen sateenvarjon alla. Pikemmin tilanne on se, että Jyväskylän yliopiston erillisyyksikkö toimii Kokkolassa ja tekee toiminnallista yhteistyötä Oulun ja Vaasan yliopistojen kanssa. Kun kolmen yliopiston yhteistyö Chydenius-Instituutissa laajenee, se tuo eteen uusia hallintoon ja rahoituksellisiin kysymyksiin liittyviä haasteita.

Keskeisimmät hallinnollis-rahoitukselliset haasteet yliopistokeskuksen kehittämisessä liittyvät yliopistojen tulosohjaukseen tilanteessa, jossa samassa erillislaitoksessa on kolmen eri yliopiston toimintaa. Hallinnollisesti tämä tarkoittaa yliopistokeskuksen yhtenäisyyden ja emoyliopistojen toimintojen profiloitumisen yhteensovittamisen haastetta.

Jyväskylän ja Oulun yhteistyösopimuksen mukaisesti koulutus- ja tutkimuspalvelut rekisteröidään projektikohtaisesti aina sen yhteistyöyliopiston toiminnaksi, jonka koulutusalaan projekti kuuluu ja joka on ensisijaisesti yhteistyövastuussa projektin toteuttamisesta. Samoin projektin panokset ja tulokset kirjataan päävastuussa olevan yhteistyöyliopiston tilastoiksi. Samaa menettelyä työryhmä esittää koko yliopistokeskukselle.⁴ Yliopistojen yhteistyöhankkeiden osalta tulosten jakautuminen on kuitenkin haaste, joka on ratkaistava hankekohtaisesti sopimusteitse.

Taloudellisesti tulosten jakautuminen edellyttää Kokkolan yliopistokeskuksen eli Chydenius-Instituutin tulosneuvottelumallin uudistamista, mikäli yhteistyön vaatimat resurssit kanna-voituvat kaikista emoyliopistoista Chydenius-Instituutille. Jyväskylän ja Oulun yliopistojen yhteistyösopimuksessa on jo sovittu, että yliopistot rahoittavat instituutin toimintaa perus- ja

⁴ Esimerkiksi henkilöstön osalta tavoitteena on, että yliopistokeskuksen henkilökunta on hallinnollisesti Chydenius-Instituutin alaisuudessa.

jatkokoulutuksen sekä tutkimuksen (avoin yliopisto, muuntokoulutus) toimintamenojen osalta. Toiminnan rahoitus edellyttää vuosittaista sopimista eli käytännössä tulosneuvotteluja.

Toiminnan vakiintuessa on luotava yleiset pelisäännöt siitä, kuinka Kokkolan yliopistokeskuksen tulostavoitteet ja toteutuneet tulokset vaikuttavat yliopistokeskukselle kanavoituvan rahoituksen määrään. Jyväskylän yliopiston osalta uusi rahoitusmalli antaa selkeät pelisäännöt resurssien jakamisen osalta. Samantyyppisestä rahoitusmallista on sovittava myös Oulun ja Vaasan yliopistojen kanssa. Yksi mahdollisuus on sopia yliopistokeskuksen rahoitusmallista, kun yliopistot aiesopimustensa mukaisesti neuvottelevat vuoden 2006 jälkeisestä sopimuskaudesta.

3.4 Kuusikantainen tulosneuvottelumalli

Tällä hetkellä Chydenius-Instituutti käy syksyisin tulosneuvottelut Jyväskylän yliopiston rehtorin kanssa, joka käy huhtikuussa tulosneuvottelut opetusministeriön kanssa koko yliopiston – myös Chydenius-Instituutin – puolesta. Tämä on ollut luonnollista, koska Chydenius-Instituutti on hallinnollisesti Jyväskylän yliopiston erillislaitos. Chydenius-Instituutin koordinaatirooli ja Jyväskylän yliopiston vetovastuu yliopistoyhteistyön osalta on jatkossakin hallinnollisesti ehyt ratkaisu Kokkolan yliopistokeskukselle.

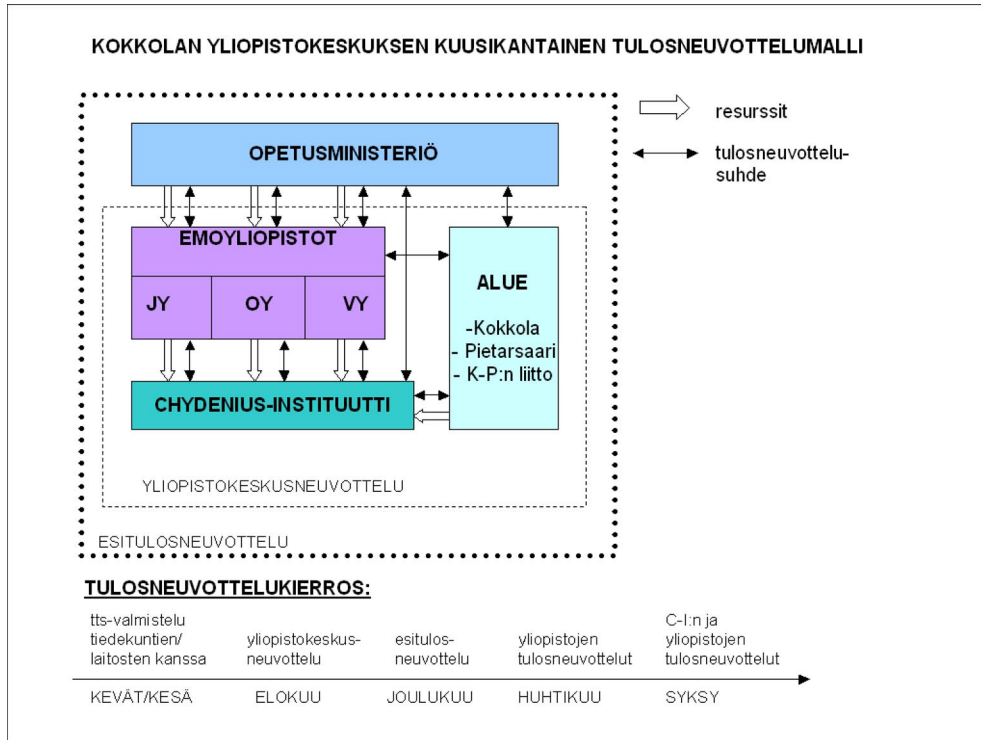
Yliopistokeskuksen kehittäminen tuo tähän kolmikantaiseen tulosneuvottelumekanismiin kuitenkin kaksi uutta osapuolta, Oulun ja Vaasan yliopistot. Niiden toiminnan laajentuminen Kokkolan yliopistokeskuksessa muuttaa tilannetta siten, että myös Oulun ja Vaasan yliopistot neuvottelevat opetusministeriön kanssa Kokkolan yliopistokeskuksen liittyvästä hanke- ja perusrahoituksesta omien vastuualojensa puitteissa. Tämä tarkoittaa sitä, että tulevaisuudessa Chydenius-Instituutti käy **tulosneuvottelut kolmen yliopiston kanssa** niiden vastuualojen puitteissa.

Yliopistokeskusajattelu tuo opetusministeriön, emoyliopistojen ja Chydenius-Instituutin rinnalle myös kuudennen osapuolen tulosneuvottelumekanismiin. Tämä uusi osapuoli on aluehallinto (Kokkolan kaupunki, Pietarsaaren kaupunki, Keski-Pohjanmaan liitto), koska yliopistokeskustoiminnan kehittämisen periaatteisiin kuuluu alueen taloudellinen osallistuminen yliopistojen aluevaikutusten vahvistamiseen.

Tämän kuusikannan yhteisiä tulosneuvotteluja koskeva malli on itse asiassa jo syntynyt opetusministeriön aloitteesta: Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämisestä käydään vuosittain **esitulosneuvottelu**, jossa on mukana opetusministeriö, kolme emoyliopistoa (JY, OY, VY), Chydenius-Instituutti ja aluehallinnon edustus. Näiden kuuden osapuolen on tarkoitus sopia esitulosneuvottelussa seuraavan tulosneuvottelukierroksen hankkeista, joilla Kokkolan yliopistokeskusta kehitetään. Tämä esitulosneuvottelu on syytä järjestää hyvissä ajoin ennen yliopistojen tulosneuvotteluja, marras-joulukuussa.

Tämän lisäksi Kokkolan yliopistokeskuksen strategisen kehittämisen vahvistamiseksi työryhmä esittää, että yliopistojen johto, Chydenius-Instituutin johto ja aluehallinnon johto pitävät vuosittain **ns. yliopistokeskusneuvottelun**. Tämän yliopistokeskusneuvottelun tarkoitus on strategisesti linjata instituutin ja yliopistojen tulosneuvotteluihin valmistautumista ja hankevalmistelua sekä toimia yliopistojen ja alueen resurssineuvottelujen foorumina. Neuvottelun kokoonpano voisi olla tiivis: yliopistojen rehtorit, instituutin johtaja sekä Kokkolan ja Pietarsaaren kaupunginjohtajat ja Keski-Pohjanmaan maakuntajohtaja. Ajallisesti yliopistokeskusneuvottelu voisi sijoittua elokuulle.⁵

⁵ Yliopistokeskusneuvottelun kokeiluna voidaan pitää elokuussa 2003 järjestettävää Kokkolan yliopistokeskus –seminaaria, joka kokoaa niin yliopistojen rehtorit kuin instituutin ja aluehallinnon edustajat keskustelemaan Kokkolan yliopistokeskuksen kehittämisestä.

Kuvio 6. Kokkolan yliopistokeskuksen kuusikantainen tulosneuvottelumalli.

4 Kehittämishankkeet

Tässä luvussa esitellään lyhyesti yliopistokeskusohjelmaan valitut 15 kehittämishanketta, joiden valmistelu etenee sen mukaan, millaisia rahoitusmahdollisuuksia niiden toteuttamiseen on tarjolla ja kuinka yliopistokeskusyhteistyön osapuolet priorisoivat eri kehittämishankkeita.

4.1 Avoimen yliopiston väylän kehittäminen

Avoimen yliopiston tarjonnan laajentaminen koskee väylää käynnissä olevaan tietotekniikan muuntokoulutukseen sekä suunnitteilla oleviin uusiin maisteriohjelmiin (sosiaalityö, kauppatieteet, kemia). Avoimen yliopiston kehittämishankkeessa luodaan seuraavat opintokokonaisuudet maisteriohjelmien perustaksi:

- sosiaalityön (JY) perus- ja aineopinnot (väyläopinnot on jo aloitettu),
- kauppatieteen (VY) perus- ja aineopinnot,
- tietotekniikan (JY) perus- ja aineopinnot,
- kemian (OY) perus- ja aineopinnot,
- yleis- ja kieliopinnot sekä
- sivuaineopinnot.

Avoimen yliopisto-opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä ainelaitosten ja tiedekuntien kanssa, jotka vastaavat opetuksen tasosta. Lisäksi Chydenius-instituutti ja KPAMK kehittävät opetusyhteistyötä avoimen yliopisto-opetuksen ja ammattikorkeakoulun vastaavien koulutusohjelmien välillä (ml. opetussuunnitelmayhteistyö). Ainelaitokset ja tiedekunnat vastaavat viime kädessä opintojen korvaavuuksiin liittyvistä linjauksista.

4.2 Maisterin tutkintoon johtavan aikuiskoulutuksen kehittäminen

4.2.1 Tietotekniikan maisterikoulutusohjelma

Ainoastaan tietotekniikassa tavoitteena on ylioppilaspohjaiseen sisäänottoon perustuva kaksiportainen maisterikoulutusohjelma. Vuonna 1999 käynnistynyt *tietoteollisuuden muuntokoulutus* (maisteri- ja DI –ohjelmat) on ollut aluevaikutuksiltaan erittäin onnistunut ja luonut edellytykset uusien yritysten sijoittumiselle maakuntaan. ESR-rahoitteisen muuntokoulutuksen väistyessä tietotekniikan maisterikoulutusohjelma pyritään saamaan valtion perusrahoituksen piiriin opetusministeriön tekemän maisteriohjelmien arvioinnin yhteydessä. Maisterikoulutusohjelma toteutetaan kaksiportaisena siten, että päätoimisen kandidaattivaiheen jälkeiset maisterivaiheen opinnot suoritetaan työelämään integroituina, kuten muuntokoulutuksessa.

4.2.2 Kemian maisteriohjelma

Kemiassa tavoitteena on maisteriohjelma lähinnä laboratorioalan tai muun soveltuvan amk-tutkinnon suorittaneille. Työhön integroidulla koulutuksella luodaan mahdollisuuksia alueen kemianalan yrityksille parantaa henkilöstönsä osaamista. Kemian osaamiskeskuksen selvityksen mukaan alueen insinööri- ja teknikkotasoisilla toimihenkilöillä on kiinnostusta akateemiseen tutkintotavoitteiseen lisäkoulutukseen. Tämä muuntokoulutus tulisi räätälöidä osaamiskeskuksen painoalan (kemian teolliset sovellukset) mukaisesti. (Jyrinki ym. 2000; Kokkolan seudun kemian osaamiskeskusohjelma 2002.) Chydenius-Instituutin koordinoima koulutusohjelma toteutetaan Oulun yliopiston tutkintovaatimusten mukaisena ja tiiviissä yhteistyössä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun ja Keski-Pohjanmaan teknologiakeskuksen (KETEK) kanssa.

4.2.3 Kauppatieteen maisteriohjelma

Chydenius-Instituuttiin luodaan uusi kauppatieteiden aikuiskoulutusväylä, kauppatieteen maisteriohjelma. Sen pohjana on Vaasan yliopistossa käynnistyvä kaksiportainen kauppatieteen maisterintutkinto. Malli mahdollistaa sen, että maisteriohjelmavaiheen suorittaminen on mahdollista myös muualla kandidaattitutkinnon suorittaneille, avoimen yliopiston väylän kautta tulleille sekä – siltaopintojen kautta – myös alan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Kauppatieteiden maisteriohjelma järjestettäisiin yhteistyössä Chydenius-Instituutin ja Vaasan yliopiston kauppatieteellisen tiedekunnan kanssa. Tällä hetkellä instituutissa tarjotaan Vaasan yliopiston kauppatieteellisen tiedekunnan tutkintovaatimusten mukaisia johtamisen avoimia yliopisto-opintoja.

4.2.4 Sosiaalityön maisteriohjelma

Sosiaalityössä tarkoituksena on tarjota Jyväskylän yliopiston kanssa toteutetut laudatur-opinnot pääasiassa avoimen yliopiston väyläläisille. Syksyllä 2002 käynnistyneestä avoimen yliopiston toteuttamasta maisterikoulutushankkeesta kehitetään Chydenius-Instituuttiin pysyvä sosiaalityön aikuiskoulutusväylä, myöhemmin sosiaalityön maisteriohjelma. Koulutustarpeen taustalla on kunnissa pitkään jatkunut pätevien sosiaalityöntekijöiden pula, jonka johdosta valtioneuvoston asettama sosiaalityön neuvottelukunta on esittänyt toimenpide-esityksensä (Kiireelliset toimenpiteet sosiaalityön vahvistamiseksi 2003). Neuvottelukunta on esittänyt mm. sosiaalityöntekijöiden alueellisten maisterikoulutusohjelmien muodostamista ja koulutuksen voimavarojen lisäämistä.

4.2.5 Lääketieteen opinnot

Lääketieteen osalta kyseessä on Oulun yliopiston lääkärikoulutuksen kliinisten opintojen järjestäminen alueen keskussairaalan yhteydessä. Lähtökohtana on lääketieteen perusopetuksen hajauttamismahdollisuuksien selvittäminen Oulun yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa (2003). Lääketieteen kliinisen vaiheen perusopetuksen hajauttamisessa yliopistosairaalan ulkopuolelle tavoitteena on opetuksen laadun parantaminen ja lääkäreiden alueellisen sijoittumisen edistäminen. Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin on suunnitteilla kirurgian ja sisätautien kliinisten opintojen sijoittaminen. Erikoistumisopintojen osalta Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri saattaa tulevaisuudessa tavoitella yleislääketieteen ja tehohoidon opintoja.

4.2.6 Rural Studies –opinnot

Chydenius-Instituutti osallistuu Rural Studies –verkostoon, joka tarjoaa monitieteisiä maaseutuopintoja erilliseen koulutusohjelmaan hakeutuville. Valtakunnallisen Rural Studies -verkoston opiskelijaksi hakeutumalla Chydenius-Instituutin opiskelija voi suorittaa monitieteisiä maaseutuopintoja, jotka vastaavat aineopintoja ja syventäviä opintoja. Opiskelija voi sisällyttää suorittamansa maaseutuopinnot tutkintoonsa integroituna pää- tai sivuaineidensa arvosanaopintoihin tai suorittaa opinnot ylimääräisinä opintoina. Chydenius-Instituutin maaseutututkimuksen (kulttuuri) professori vastaa omalta osaltaan opintojen suunnittelusta osaksi Rural Studies –verkoston opetussuunnitelmaa.

4.3 Opettajankoulutuksen monipuolistaminen

Opettajankoulutusta monipuolistetaan neljällä kehittämishankkeella (lihavoituna), joiden tarkoituksena on tarjota opettajan kelpoisuutta laajentavia opintoja.

Vuonna 2004 käynnistyvä **erityisopettajakoulutus** järjestetään hankerahoitteisesti, mutta alueellisen opettajatarpeen vuoksi haetaan mahdollisuuksia jatkaa sitä hankekauden jälkeenkin. Yhtenäisen perusopetuksen haasteisiin vastataan tarjoamalla aineenopettajille ja erityisopettajille mahdollisuus laajentaa opettajakelpoisuuttaan (**Peruskoulussa opetettavien aineiden ja aihekonaisuuksien monialaiset opinnot 35 ov**).

Maistereille tai maisterin tutkintoa suorittaville tarjotaan pedagogisen pätevyyden tuottavat opinnot (**Opettajan pedagogiset opinnot 35 ov**). Kohderyhmänä ovat erityisesti peruskoulun ja lukion aineenopettajan tehtäviin sekä aikuiskoulutukseen suuntautuvat maisterit. Selvitetään yhteistyömahdollisuuksia Vaasan yliopiston kanssa opettajan pedagogisten opintojen tarjoamiseksi Vaasan yliopiston opiskelijoille.

Yhteistyössä avoimen yliopiston sekä opetus- ja kasvatustieteiden täydennyskoulutuksen kanssa tarjotaan aineenopettajan pätevyysopintoja (**opetettavien aineiden aineopintoja**). Järjestettävät opinnot valitaan alueellisen tarvekartoituksen pohjalta. Selvitetään mahdollisuutta tarjota alueen oppilaitosten johtajille yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Rehtori-instituutin kanssa kelpoisuusasetuksen (rehtorin kelpoisuusasetus 986/1998, 2 §) mukaisia perusopintoja.

4.4 Jatkokoulutus ja tutkimus

4.4.1 Monitieteinen tutkijakoulu

”Chydeniuksen monitieteinen tutkijakoulu” on Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteistyönä toteutettava jatkokoulutusohjelma. Sen avulla on tarkoitus tarjota jatkokoulutusmahdollisuuksia noin 20:lle tohtorin tutkintoon tähtäävälle jatko-opiskelijalle ensisijaisesti Keski-Pohjanmaan alueella. Jatkokoulutusohjelman ydintieteenaloja on kolme: kasvatustieteet, tietotekniikka sekä yhteiskuntatieteet. Ohjelma tarjoaa mahdollisuuden tieteenalakohtaiseen tutkimustyön ohjaamiseen kyseisten alojen professorien vetämissä tutkimusryhmissä. Jatkokoulutusohjelma toimii tiiviissä yhteydessä emoyliopistojen tiedekuntien sekä tutkijakoulujen kanssa. Yhteys vuonna 1995 alkaneeseen tutkijakoulutoimintaan on tärkeä, koska tutkijakoulut ovat tehostaneet ja uudistaneet tutkijakoulutusta ja koska ne tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden laajaan verkostoitumiseen (Aittola & Määttä 1998). Jatkokoulutusohjelma toteuttaa alueellista palvelutehtävää tarjoamalla jatko-opiskelumahdollisuuksia myös ydintieteenalojen ulkopuolisilla aloilla metodi- ja tieteenteoriaopetuksen osalta.

4.4.2 Alueellisen vaikuttavuuden tutkimusohjelma

Alueellisen vaikuttavuuden tutkimusohjelman tavoitteena on tuoda tietoa yliopistojen vuoro-vaikutusmuodoista ja alueellisesta vaikuttavuudesta, kehittää erityisesti laadullisia arviointimenetelmiä ja luoda uusia arviointitiedostoja. Tutkimusohjelma on valtakunnallinen, mutta sen empiiriset kohteet ovat ensi sijassa Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen alueellisen vaikuttavuuden ja uusien yliopistokeskusten piiristä.

4.5 Korkeakouluopetuksen kehittämis- ja tutkimushankkeet

Yliopistokoulutuksen kehittämiseksi on suunniteltu kaksi hanketta, jotka kehittävät opetusmenetelmiä sekä tukevat ajan ja paikan suhteen joustavaa ja tehokasta opiskelua.

4.5.1 Alueellinen virtuaalikorkeakoulu

Alueellinen virtuaalikorkeakoulu –hankkeen tarkoituksena on yhdistää Chydenius-Instituutin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun virtuaaliopetustoiminnot koulutusteknologian osaamiskeskukseksi. Uusi keskus muodostaa korkeakoulujen opetusyhteistyön keskeisimmän yhteistyövälineen. Alueellisen virtuaalikorkeakoulun toiminta-ajatuksena on tarjota koulutusohjelmille virtuaaliopetuspalveluja ja alueellisesti verkkopedagogiikan koulutuspalveluja sekä toteuttaa koulutusteknologialaboratorion yhteydessä tutkimus- ja kehitystoimintaa.

4.5.2 Kolmen yliopiston yhteinen maisterihautomo

Hankkeen tarkoituksena on laajentaa instituutin maisterihautomotoimintaa tukemaan monipuolisemmin emoyliopistojen opintojen ohjausta. Hautomo tukee ainelaitosten työtä alkututoroinnin jälkeisessä opinto-ohjauksessa aina pro graduun saakka. Opintojen päättövaiheeseen tarvitaan kolme ”maisterihautomoklinikkaa” ehkäisemään ennalta pro gradu -vaiheen ongelmia: humanistis-yhteiskuntatieteellinen ala (C-I), luonnontieteet ja matematiikka (OY) sekä taloustieteet (VY).

5 Ehdotukset

1.

Opetusministeriö antaa vuodesta 2004 alkaen rahoitusta kuuden yliopistokeskuksen koordinointiin, minkä johdosta myös Kokkolassa on valmisteltu yliopistokeskuksen käynnistymistä. Työryhmä esittää, että Kokkolan yliopistokeskus toimii Chydenius-Instituutin puitteissa, joka on voimassa olevien yhteistyösopimusten mukaisesti toiminnallisesti Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteinen yksikkö mutta hallinnollisesti Jyväskylän yliopiston erillislaitos. Työryhmä ehdottaa, että Chydenius-Instituutin nimi muutetaan 1.1.2004 alkaen muotoon "Chydenius-Instituutti - Kokkolan yliopistokeskus".

2.

Chydenius-Instituutin (- Kokkolan yliopistokeskuksen) hallinnon perusratkaisut säilyvät Jyväskylän yliopiston erillislaitosmallin mukaisina. Yliopistokeskuksen myötä tiivistyvä yliopistoyhteistyö ja kolmen yliopiston toimintojen tulosohjauksen yhteensovittaminen kuitenkin aiheuttavat tarkistuspaineita johtosääntöihin. Tarkistus on toteutettavissa joko sopimalla tarkemmista käytännöistä yhteistyösopimuksissa tai laatimalla yliopistokeskukselle erillislaitosjohtosääntö. Työryhmä ehdottaa, että johtokunta nimeää kolmen yliopiston edustajista koostuvan valmisteluryhmän laatimaan esityksen yliopistokeskuksen johtosäännöksi (ja siihen liittyvät muutosesitykset yliopiston hallintojohtosääntöön) sellaisessa aikataulussa, että Jyväskylän yliopiston hallitus voi hyväksyä ne vuoden 2003 aikana.

3.

Chydenius-Instituutille (- Kokkolan yliopistokeskukselle) ei esitetä tutkintohallintotoimivaltaa, minkä vuoksi laajenevan koulutustoiminnan myötä instituutin yhteydet emoyliopistojen tiedekuntiin ja laitoksiin laajenevat. Työryhmä esittää, että Kokkolan yliopistokeskuksen sisällöllinen kehittäminen jatkuu siten, että Chydenius-Instituutti yhdessä vastuutiedekuntien ja -laitosten kanssa valmistelevat nimettyjä kehittämishankkeita osana yhteistyöyliopistojen toiminta- ja taloussuunnittelua. Opetusministeriön rahoituksen osalta työryhmä esittää kehittämishankkeiden suunnitteluaikatauluun seuraavaa kiireellisyysjärjestystä:

- I –prioriteetti (2004-06)
 - Tietotekniikan maisteriohjelma (JY), Erityisopettajakoulutus (JY), Lääketieteen opinnot (OY)
- II –prioriteetti (2005-07)
 - Avoimen yliopiston kehittäminen (JY, OY, VY), Alueellinen virtuaalikorkeakoulu (JY, OY, VY), Kolmen yliopiston yhteinen maisterihautomo (JY, OY, VY), Sosiaalityön maisteriohjelma (JY), Opettajan pedagogiset opinnot 35 ov (VY, JY), Opetettävien aineiden aineopinnot (JY)
- III –prioriteetti (2006-08, 2007-09)
 - Kemian maisteriohjelma (OY, EU-rahoitteisena aikaisemmin), Kauppatieteen maisteriohjelma (VY), Rural Studies –opinnot (JY, OY, VY), Peruskoulussa opettävien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot 35 ov (JY), monitieteinen tutkijakoulu (JY, OY, VY), Alueellisen vaikuttavuuden tutkimusohjelma (JY, OY, VY)

4.

Chydenius-Instituutti (- Kokkolan yliopistokeskus) nimeää alueen toimijoista (mm. Kokkolan kaupunki, Pietarsaaren kaupunki, Keski-Pohjanmaan liitto ja elinkeinoelämä) koostuvan työryhmän selvittämään:

- *aluehallinnon ja alueen yritysten valmiutta toimia yliopistokeskuksen kehittämishankkeiden rahoittajina sekä*
- *alueella toimivien muiden yliopistojen, yliopistoyksiköiden sekä osaamis- ja teknologiakeskusten halukkuutta yliopistokeskusyhteistyöhön (esim. yhteistyösopimusten kautta).*

Lähteet

- Aittola, Helena & Määttä, Pentti (1998). Tohtoriksi tutkijakoulusta. Tutkijakoulut tieteellisten jatko-opintojen uudistajina. Jyväskylän yliopisto.
- Alueiden elinvoima syntyy innovaatioista – Osaaminen, erikoistuminen ja verkottuminen ratkaisevat menestyksen kansainvälisessä kilpailussa. 2003. Tekes.
- Aluekehittämisstrategia vuosina 2003-2013. 2002. Opetusministeriö.
- Chydenius-Instituutin toiminta- ja taloussuunnitelma 2004-2007. 2003. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti.
- Jyrinki, Jenny; Liesi, Mervi & Pöllänen, Eine (2000). Kemian osaamisen kehittäminen Kokkolassa. Koulutustarve yrityksissä. Selvitys. CENEX (Center of Excellence in Chemistry).
- Jäppinen, Arvo (2003). Opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osaston ylijohtaja Arvo Jäppisen puhe Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen 15-vuotisjuhlaseminaarissa Mikkelissä 4.3.2003.
- Keski-Pohjanmaan korkeakoulujen alueellisen yhteistyön strategia. 2002. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2003-2006. 2003. Keski-Pohjanmaan liitto.
- Keski-Pohjanmaan osaamisstrategia 2003-2010. 2003. Keski-Pohjanmaan liitto.
- Kiireelliset toimenpiteet sosiaalityön vahvistamiseksi. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen työryhmämuistioita 2003:10. Sosiaalityön neuvottelukunta.
- Kokkolan seudun kemian osaamiskeskus. 2002. Kokkolan kaupunki/ KETEK.
- Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 28:2001. Opetusministeriö.
- Lääketieteen perusopetuksen hajauttamismahdollisuuksien selvittäminen Oulun yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa. 2003. Työryhmäraportti 13.5.2003. Oulun yliopiston lääketieteellinen tiedekunta.
- Opetusministeriön strategia 2015. Opetusministeriön julkaisuja 2003:11. Opetusministeriö.
- Virkkala, Seija (2003) "Oppiva alue" käsitteen tausta ja sovelluksia alue- ja maaseudun kehittämisessä. Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti. ChyNetti nro 31. Saatavissa: <http://www.chydenius.fi/julkaisut/chynetti/artikkelit/chynetti31.html>
- Virtanen, Ilkka (2002). Yliopistojen kolmas tehtävä. Kunnallisalan kehittämissäätiö.